

Мурзо Є.О.

*курсант Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
Науковий керівник: Власенко В.П., к.ю.н., доцент*

ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ДЕМОКРАТІЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сьогодні, в епоху глобалізації, важливими питаннями, що визначають її характер, а в якійсь мірі й результат, є збереження автентичності природних прав людини як визначальних правових цінностей свободи, справедливості та загального миру.

Навіть в країнах з розвиненими демократіями можемо спостерігати за посиленням популістських рухів, поділу суспільства на «своїх» і «чужих», розповсюдженням ксенофобії, расизму та антисемітизму, що відкрито ставить під сумнів ефективність дії принципів Загальної декларації прав людини (наприклад, рух #MeToo [1]).

Коли ми говоримо про демократію – поняття, яке є базовим для розвитку держави, то повинні пам'ятати, що безпосередній механізм формування влади демократії це влада більшості (серед тих, хто має право голосу). Більш того, історично вона так і виникла. Приклад: філософ Сократ був засуджений на смерть абсолютно демократичним чином афінським ареопагом (300 суддів проти 250 проголосували «за» смертну кару) «за розбещення молоді», тобто за те, що навчав молодь критично та самостійно мислити [2].

В умовах сучасної демократії саме права людини є стримуючим фактором для будь-якої влади, для будь-якої більшості. Концепція прав людини була вбудована в демократію як щит від порушень прав і свобод людини.

В наукових джерелах існує різноманіття класифікацій прав людини, зокрема, негативні та позитивні. Негативні права (свободи) – права, для реалізації яких держава нічого не має робити. Наприклад, право на життя (стаття 2 Конвенції)[3] передбачає, що держава не має позбавляти нас життя; свобода від катувань(стаття 3 Конвенції) на практиці означає, що, коли затримана особа потрапляє до поліцейського відділу, офіцер за жодних умов не повинен жорстоко поводитись, бити та принижувати її.

Правило одне: катувати не можна ніде та нікого. Це ілюстровано у практиці ЄСПЛ, де визнається порушення ст. 8 Конвенції (справа від 29 квітня 2003 року «Полторацький, Кузнєцов, Назаренко, Данкевич, Алієв і Хохлич проти України», закріплення у національному законодавстві: ст. 31 Конституції України [4], ч.2 ст.14 Кримінального процесуального кодексу (надалі – КПК)[5], ст.9 ЗУ «Про телекомунікації»)[6].

Таблиця 1

Назва		Сутність	Документи, в яких викладено
Перше покоління	Громадянські, цивільні (це називають «фундаментальними»)	В зарубіжній літературі – «права на фізичну цілісність», тобто права на життя, свободу, безпеку людини, свободу думки, свободу релігії та «права на належний процес», тобто презумпція невинуватості.	Міжнародний Пакт про цивільні та політичні права/ International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) та Європейська Конвенція про захист прав людини і основних свобод/ European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECYR).
	Політичні права	Право на громадянство, право на проведення мирних зібрань.	
Друге покоління	Соціально-економічні	Мета яких є забезпечення інтересів тих, хто працює за наймом – права на працю і пов'язаних з ним гарантій. Також це право на освіту і право на створення та утримання сім'ї, проте багато таких прав, часто вважаються «цивільними»:	Міжнародний Пакт про економічні, соціальні і культурні права/ International Covenant of Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), а також Європейська Соціальна Хартія/ European Social Charter Ради Європи, Загальна декларація прав людини.
	Культурні права	наприклад, права на недоторканість приватного життя і відсутність дискримінації.	
Третє покоління	Колективні права	Як права певних історичних спільнот людей, тобто нації, народу, людства.	Африканська Хартія прав людини і народів/ African Charter on Human and Peoples' Rights, Декларація прав корінних народів/ Declaration of the Rights of Indigenous Peoples.
	Екологічні права	Збереження та відновлення стану навколишнього середовища у якості публічного блага.	
Четверте покоління	Певного зведеного переліку «соматичних прав» людини, як у теоретичних, так і в офіційних джерелах немає, однак виділимо права, що у XXI столітті є найбільш обговорюваними: зміна статі людини; право на вибір статі дитини; репродуктивні права людини (позитивного характеру – штучне запліднення, негативного характеру – аборт); використання віртуальної реальності.		

Позитивні права – тобто це ті, для реалізації яких держава повинна зробити неабиякі старання. І, як правило, вони вимагають серйозних

матеріальних ресурсів. Наприклад, для ефективної та неупередженої роботи судів, права на справедливий суд (стаття 6 Конвенції) необхідне виконання таких передумов: висока зарплата суддів для забезпечення їх незалежності, належне обладнання приміщень судів, забезпечення всіх суддів відповідною правовою базою (усіма рішеннями Європейського суду з прав людини), ефективна система навчання та професійна атестація суддів. Адже суд – значущий орган державної влади, механізм захисту прав людини.

Права і свободи людини є невідчужуваними, тобто такими, які влада не може скасувати чи обмежити на власний розсуд. Людина не може відмовитися від прав, однак саме від людини залежить, у якому обсязі вони будуть реалізовані. Відповідно до теорії походження їх поділяють на такі покоління:

Отже, становлення теорії «поколінь прав людини» пов'язано з відповідними історичними передумовами становлення права. Категорії прав людини всіх поколінь є взаємозалежними, а тому одні права виходять з інших.

Список використаних джерел

1. Женя Кузьмин. Жизнь белого гетеросексуального парня в США. URL: <https://is.gd/Gf7K7o> (дата звернення: 13.02.2019)
2. Енциклопедія Смерті. Хроніки Харона. Частина 2: Словник обраних Смертей. URL: <http://bibliograph.com.ua/haron/96.htm>
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року // Урядовий кур'єр. 2010. №215.
4. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
6. Закон України «Про телекомунікації» від 18.11.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 12. Ст. 155.